

زهره شیرازی، کارشناس ارشد معماری منظر، دانشگاه تهران.
zohreshirazi@yahoo.com

تجلی قدرت در خیابان

پروژه احیای خیابان شانزلیزه

Pic 1

تصویر ۱

معرفی فضا

◀ خیابان شانزلیزه (The Champs-Élysées)، یکی از مشهورترین خیابان‌های جهان، وسیع‌ترین و زیباترین خیابان در شهر پاریس است. این خیابان در بین مردم فرانسه به زیباترین خیابان جهان (La plus belle avenue du monde)، معروف است. در اساطیر یونانی "الیزه" به معنای مکانی خجسته و در زبان انگلیسی این اصطلاح برگرفته از زمین‌های متعلق به الیزه (Elysian Fields) است.

خیابان شمالی-جنوبی شانزلیزه با عرضی برابر با ۷۰ متر در شمال غرب شهر پاریس، به عنوان بخشی از محور اصلی تاریخی شهر، به حساب می‌آید. خیابان با طولی در حدود ۲ کیلومتر، از میدان کنکورده در شرق با ستون ابلیسک لوکسور (Luxor) آغاز و در غرب به میدان شارل دوگل ۲، در محل تاق نصرت اتوال (the Arc de Triomphe) ختم می‌شود (تصویر ۱). شانزلیزه خیابانی چندعملکردی با کاربری پیاده و سواره است؛ مغازه‌های فروش اجناس لوکس و معروف، کافه، سینما و تئاتر، هتل، دفاتر و واحدهای مسکونی و ۱۰ باند برای عبور اتومبیل.

سیر تحول فضا

• دوره اول : تأسیس خیابان

تا قبل از ۱۶۱۶ میلادی، شانزلیزه کشتزار و باغ‌بازاری خارج از دیوارهای شهر بود، تا اینکه ملکه ماریا مدیچی (Marie de Medici) تصمیم گرفت برای امتداد محور کاخ توپلری^۱ با خیابانی درختکاری شده، از این زمین‌ها استفاده کند. برای اولین بار خیابان در ۱۶۷۰، در زمان لویی چهاردهم، بین دو کاخ لوور (the Louvre) و ورسای (the Versailles)، به هدف ایجاد مسیر باشکوه سلطنتی و حرکت دسته‌جمعی احداث شد (تصویر ۲).

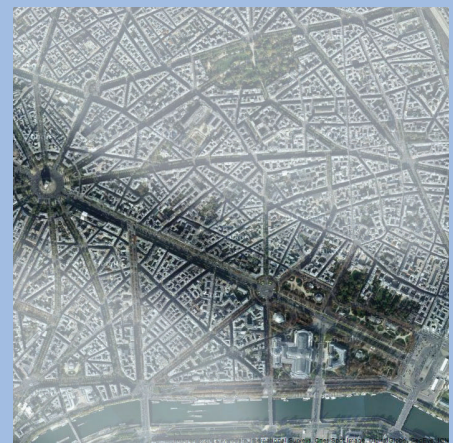
• دوره دوم : خیابان شیک

در ۱۷۲۴ میلادی محور کاخ توپلری و خیابان به هم متصل شد و به سمت شرق، تا تاق شارل دوگل امتداد پیدا کرد و با ردیف درختان کاشته‌شده در یک خط مستقیم که به صورت هندسی هرس شده بودند، پر شد. اواخر قرن ۱۸ این خیابان به یک خیابان شیک و محلی برای عرضه مد و هر چیز نو، تبدیل شد. درختان کاشته شده در دو سوی خیابان، ضخامت کافی برای هرس شدن و تبدیل به مستطیل‌های راست‌گوشه و رسمی را داشتند.

• دوره سوم : نمایش اقتدار

هوسمان (Baron Georges-Eugene Haussmann) در قرن ۱۹، از سوی ناپلئون سوم برای سامان‌دهی شهر به عنوان شهردار پاریس انتخاب شد. از جمله اقدامات وی می‌توان ایجاد راه‌های جدید، پارک‌های عمومی،

نام پروژه	خیابان شانزلیزه
کارفرما	شهرداری پاریس
طراح متأخر	برنارد هووت (Bernard Huet)
مساحت	۱۴۰۰۰ متر مربع
سال بهره‌برداری	۱۹۹۴ میلادی
شهر	پاریس
کشور	فرانسه

تصویر ۱: خیابان شانزه‌لیزه بخشی از محور تاریخی شهر است که از میدان کنکورده تا میدان شارل دوگل کشیده شده است و با عرضی برابر ۷۰ متر و طول ۲ کیلومتر، به عنوان وسیع‌ترین خیابان پاریس محسوب می‌شود. مأخذ: www.flickr.com

Pic1: The Champs-Elysees Avenue in Paris, France, is one of the most famous streets in the world. With two kilometers (1.25 miles) length and 70 meter width from the Place de la Concorde to the Place Charles de Gaulle, Champs-Elysees consider as the widest street of Paris. Source: www.flickr.com.

تصویر ۲: خیابان شانزلیزه، برای اولین بار در ۱۶۷۰، در زمان لویی چهاردهم، بین دو کاخ لوور و ورسای با هدف ایجاد مسیر باشکوه سلطنتی و حرکت دسته‌جمعی احداث شد. مأخذ: www.hdl.loc.gov
Pic2: The Champs Elysees was first laid out around 1670 as the eastern end of Louis XIV's great processional route between the Louvre and Versailles Palaces. Source: www.hdl.loc.gov

Pic 2

تصویر ۲

تصویر ۳: به منظور دستیابی به یک کل منسجم در خیابان، بدنه با ارتفاع، رنگ و پنجره‌های همسان که بر پایه معماری دوره باروک رایج در فرانسه استوار بود، در دوره شهرسازی هوسمان، تعریف شد. عکس: گوران عرفانی، ۲۰۰۶.

Pic3: Well designed buildings and groups of buildings work together to create a sense of place based on Haussmann standards of unified forms and systems of architecture and construction for size, width, windows and also colors influenced by Baroque architectural style. Photo by: Goran Erfani, 2006

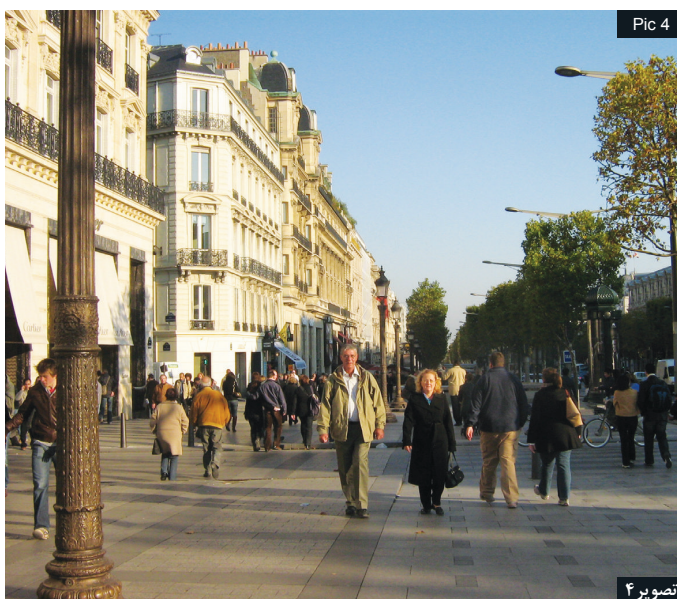

Pic 3

تصویر ۳

تصویر ۴: ساختمان‌ها متأثر از سبک باروک و روکوکو فرانسوی در دوره نئوکلاسیک است. همه با ارتفاع یکسان ۵ طبقه، در همکف با کاربری اداری یا مغازه‌های خرده‌فروشی، و مسکونی در طبقات است. در کل ساختمان‌ها بدون جزئیات تزئینی و با بلوک‌هایی سنگی حجاری شده وجود دارند. مأخذ: www.flickr.com

Pic4: The buildings were influenced by Baroque and Rococo styles in neo-classic period. The apartment buildings were typically five stories with the ground floor. The facades were also constructed out of large stone blocks, adding to the simplicity of the structure. The lack of decoration made the building seem larger than it actually was. Source: www.flickr.com

Pic 4

تصویر ۴

این‌به یادبود و همچنین کشیدن شبکه فاضلاب و تغییر دادن نمای معماری شهر را برشمرد. شانزلیزه در ۱۸۲۸، جزو اراضی شهر پاریس شناخته و خیابان کشی شد و به این ترتیب کفسازی، فواره‌ها و لامپ‌گازی بدان اضافه شد. امروز نیز عناصر اصلی شهرسازی دوره هوسمان، به خوبی در این خیابان دیده می‌شود؛ خیابان کشی مستقیم، توپویری (هرس تزئینی) درختان، بدنه متشکل از ساختمان‌های هم‌ارتفاع. در این دوران کانسپت اصلی طراحی خیابان شانزلیزه، به نمایش گذاشتن قدرت امپراطوری ناپلئون سوم بود. محور اصلی، باید تا افق کشیده می‌شد تا قدرت مطلق و بی‌کرانگی را، با الهام از طرح لونوتر^۵ در کاخ تولیوری در زمان امپراطوری لویی چهاردهم، به نمایش بگذارد. شانزلیزه بخش مهمی از این محور اصلی شهر بوده است. هوسمان یک الگوی شهرسازی جدید بر پایه خیابان درختکاری شده (بلوار - boulevard) با احداث خطوط مستقیم بر روی خیابان‌های تابیده و باریک پاریس قرون وسطی به وجود آورد. هر چیزی که در مسیر این خیابان کشی قرار داشت، از سر راه برداشته شد.

• دوره چهارم: ترجیح زندگی پیاده

در طول سال‌ها، خیابان شانزلیزه دستخوش تغییر و تحولات تدریجی شد، ولی همواره نقش مهمی در ساختار شهر و زندگی اجتماعی مردم پاریس بازی می‌کرد. آخرین تحول قابل توجه مربوط به طرح برنارد هوئت^۶ در ۱۹۹۴ است که در آن پیاده‌روها با کاشت درخت به ۲ قسمت تقسیم شد. احداث پارکینگ زیرزمینی در خیابان، عریض شدن پیاده‌رو و طرح کاشت متفاوت با گذشته، از اقدامات صورت گرفته در این سال است.

تمام تغییرات، دخل و تصرف و تأمین هزینه‌های نگهداری خیابان، از اواسط قرن ۱۹، با نظارت و کنترل سختگیرانه شورایی متشکل از تجار خیابان، صورت می‌گیرد. در کل، این خیابان فرد خاصی به‌عنوان طراح مطرح نیست، بلکه بیشتر شورای برنامه‌ریز با سیاست‌های مدیریتی و برنامه‌ریزی و با هدف حفظ گذشته خیابان و تاریخ فرانسه، در اینجا مطرح است. شانزلیزه در طول قرن‌ها با حمایت دولت، ساماندهی شده تا امروز به عنوان محور اصلی شهر مطرح باشد. این خیابان شاهد تجمعات بزرگ مردمی و رژه ارتش مختلف بوده است. مهم‌ترین خاطره خیابان مربوط به نمایش قدرت ارتش اشغالگر آلمان در ۱۹۴۰ و رژه ارتش فرانسه پس از پیروزی بر آلمان در ۱۹۴۴ است. این خاطره امروزه به سنت برگزاری رژه در روز ملی فرانسه (۱۴ ژوئن) در خیابان شانزلیزه با رعایت مراتب کلاسیک نمایش قدرت و رژه نظامی بدل شده است. خیابان شانزلیزه که برای بزرگداشت قدرت امپراطوری ایجاد شده بود، سال‌هاست که به یک فضای جمعی مهم در شهر، پاتوق هنرمندان، جلب گردشگر و نمایش تاریخ فرانسه تبدیل شده است.

دو نماد اصلی این خیابان ابلیسک و تاق شارل دوگل، که تعریف‌کننده دو انتهای آن نیز است، از دوران قدرت امپراطوری فرانسه حکایت می‌کند. نوع خیابان کشی و تأکید بر راستای خیابان، این هویت را تشدید می‌کند. هوسمان، به منظور دستیابی به یک کل منسجم در خیابان، کلیت بدنه را با ارتفاع، پهنا، رنگ و پنجره‌های همسان تعریف کرد که خود بر پایه معماری دوره باروک رایج در فرانسه استوار بود (تصویر ۳).

ساختمان‌های متأثر از سبک باروک و روکوکو (Baroque and Rococo) در دوره نئوکلاسیک با ارتفاع ۵ طبقه، بدنه‌ای منظم و مقتدر از این خیابان را به مثابه نماد

اقتدار حکومت، اشرافیگری و تداوم جریان تاریخی فرانسه در منظر شهر پدید آورده است (تصویر ۴).

طرح احیا و اصلاح پیاده‌راه خیابان شانزه‌لیزه

در ۱۹۹۴ برای کیفیت بخشی به مسیر و انسانی‌تر شدن مقیاس پیاده‌رو اصلاحاتی در سطح برنامه‌ریزی، کالبد خیابان و عناصر شکل‌دهنده به آن صورت گرفت.

اهداف طراحی در خیابان

- ترجیح زندگی پیاده در شهر و رونق زندگی اجتماعی
- تداوم شأن اشرافی و حکومتی خیابان

راهبردهای طراحی منظر خیابان

- حفاظت از عناصر منظر تاریخی خیابان
- توسعه فضای سبز و تجدید و تکمیل اثاثیه خیابان برای جذب و مکث پیاده

راهکارهای برنامه‌ریزی و طراحی برای زنده‌ماندن خیابان

به منظور دستیابی به اهداف فوق، مسیرهای پیاده در خیابان تقویت و پهن‌تر و حضور فعالیت‌های متنوع در کنار یکدیگر و تقویت مکث و حضور مردم در فضای پیاده‌راه با کاشت یک ردیف درخت شاه‌بلوط به دو مسیر مجزا تقسیم شد. به این ترتیب زندگی جمعی متنوعی در فضا شکل گرفت (تصاویر ۵ و ۶). چیده‌شدن صندلی کافه‌ها در پیاده‌رو و کشاندن محیط داخل رستوران به خیابان، حضور هنرمندان و پاتوق شدن خیابان برای هنردوستان، حفظ تاریخ خیابان و مجاورت با کاخ‌ها و باغ‌های سلطنتی فرانسوی، نمایشی است برای نشان دادن گذشته پر قدرت شهر و تأکید بر هنردوست بودن و تداوم زندگی جمعی امروز فرانسه که در تبدیل فضا به یک مکان جمعی خودمانی تأثیر فراوانی دارد (تصویر ۷). هر ساله مسابقات زیادی با موضوعاتی پیرامون طراحی نورپردازی خیابان، آرایش درختان، مبلمان شهری و غیره برای خیابان برگزار می‌شود. طرح برنده برای مدت زمان کوتاهی در خیابان برپا و دوباره مبلمان اصلی بدان برمی‌گردد که به زنده‌ماندن فضای خیابان کمک می‌کند. هر ساله از اواخر ماه نوامبر تا اواخر دسامبر و شروع سال نو، نورپردازی خیابان برای ایام جشن و تعطیلات عوض می‌شود (تصاویر ۸ و ۹). همچنین در مناسبت‌های مختلف و زمان‌های حساس، کل مسیر خیابان به صورتی یکپارچه در اختیار پیاده قرار گرفته و به فعالیت و کاربری‌های ویژه اختصاص پیدا می‌کند (تصویر ۱۰). به طور کلی، هدف این است که ایده‌ها، طرح‌ها و حرف‌های نو، که به زنده‌ماندن، رونق داشتن و خاطره‌سازی برای عموم کمک می‌کند، در این خیابان شکل گیرد.

جمع‌بندی

خیابان شانزه‌لیزه نمایانگر قدرت منطقه‌ای فرانسه، با استقرار در قلب پاریس و تأکید بر آن، شامل نمایی منظم و یک شکل با درختکاری در یک ردیف مستقیم و هرس هندسی درختان است. حفظ خیابان بدین شکل، تأثیر زیادی در آذهن عمومی در نشان دادن قدرت پاریس از گذشته تا به امروز دارد. با گذشت زمان و تغییراتی که برای انسانی شدن و استفاده بهتر از خیابان و پیاده‌روها انجام شده است، بازهم این محور، با خیابان‌کنشی مستقیم و نمای یکسان ساختمان‌ها، ردیف درختان هرس شده، تزئینات و مبلمان ساده، قدرتش را به رخ می‌کشد. به بیان دیگر، در طول سالیان متمادی، خیابان وظیفه‌اش را مطابق با نقشی که

Pic 5

تصویر ۵

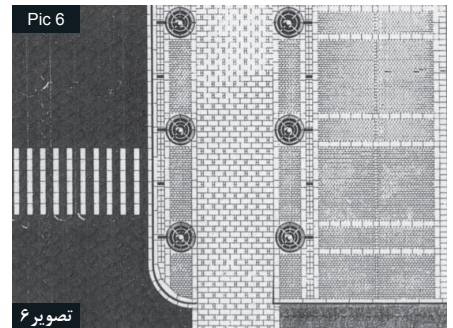
تصویر ۵: تقسیم پیاده‌روها به ۲ مسیر، با کاشت ردیف درختان در وسط آن؛ یکی مجاور با مغازه‌ها و دیگری مجاور خیابان، در ۱۹۹۴ به منظور انسانی‌تر کردن مقیاس پیاده‌رو و کیفیت بخشی به آن صورت گرفت. مأخذ:

کتاب The Word of Arch- tecture، نوشته فرانچسکو آسنسیو سرور (Francisco Asensio Cerver)، ۲۰۰۰.

Pic5: In 1994, to make Champs-Elysees more functional and qualify, the sidewalk was dividing in two paths by planting trees and street furniture in the middle. One path is adjacent with street and another with shops. Source: The Word of Architecture, written by Francisco Asensio Cerver, 2000.

تصویر ۶: تقسیم پیاده‌رو به دو مسیر با شخصیت متفاوت به کمک تغییر در کفسازی و استفاده از کاشت ردیف درختان و چراغ‌های روشنایی. مأخذ: کتاب The Word of Architecture، نوشته فرانچسکو آسنسیو سرور (Francisco Asensio Cerver)، ۲۰۰۰.

Pic6: dividing the sidewalk to two different paths with change of pavement and use of trees and lights. Source: The Word of Architecture, written by Francisco Asensio Cerver, 2000.

Pic 6

تصویر ۶

تصویر ۷

Pic7: Setting the chairs of cafeterias in sidewalk of the Champs Elysees and presence of artists and art lovers in this avenue adds to its popularity and the quality of urban space. It also has a major part in demonstrating the history of France. Source: www.wikipedia.com.

تصویر ۷ : چیده شدن صندلی کافه‌ها در پیاده‌رو و کشاندن محیط داخل رستوران به خیابان، حضور هنرمندان و پاتوق شدن خیابان برای هنردوستان، در بهبود کیفیت فضای جمعی، ماندگاری فضا در اذهان عمومی و نمایش تاریخ فرانسه سهم بزرگی را ایفا می‌کند. مأخذ: www.wikipedia.com

تصویر ۱۰: در مناسبت‌های مختلف و زمان‌های خاص، کل مسیر خیابان به‌صورتی یکپارچه در اختیار پیاده قرار گرفته و به فعالیت و کاربری‌های ویژه اختصاص پیدا می‌کند. مأخذ: www.inhabitate.com

Pic10: In various events and Specific times, Champs-Élysees becomes completely dedicated into the pedestrian street and gets activities and special usages. Source: www.inhabitate.com

مدیران برای آن در نظر گرفته بودند، به‌درستی بازی کرده است؛ زمانی نمایشگر قدرت سیاسی فرانسه و هم‌اکنون در جذب گردشگر و به نمایش گذاشتن تاریخ باشکوه فرانسه، در کنار یک فضای جمعی ملی و خاطره‌ساز بودن در ذهن عموم. در کل این خیابان با بافت مجاور و شهر پاریس یکی شده و در عین اینکه دو مرکز جمعی مهم پاریس را به هم متصل می‌کند، خودش نیز به عنوان یک فضای جمعی در محور اصلی راستای تاریخی شهر، عمل می‌کند و اصلاحات و تغییرات کالبدی در طول آن با هدف افزایش حضور مردم و مکث آنها در این فضا نقش این محور را در زندگی شهری پاریس تثبیت کرده است ■

پی‌نوشت

۱. De la Concorde: از میدان مشهور فرانسوی که از شرق به شانزدهم و از غرب به موزه لوور منتهی می‌شود.
۲. The Obelisk of Luxor: ستون ابلیسک به سبک مصری، توسط ناپلئون سوم پس از پیروزی او بر مصر در ۱۸۳۶ میلادی از آن کشور منتقل و در میدان کنکورده نصب شد.
۳. The Arc de Triomphe یا Charles de Gaulle: تاق شارل دوگل یا اتوال (ستاره) در انتهای غربی محور شانزدهم قرار دارد و بر روی میدان اتوال پاریس، به افتخار سربازانی که در دوره ناپلئون در راه فرانسه جان خود را فدا کردند، ساخته شده است. در زیر تاق، مقبره سرباز گمنام در جنگ جهانی اول قرار دارد که همواره آتشی به یاد او روشن است.
۴. The Palais des Tuileries: به دستور کاترین دو مدیچی در ۱۵۶۴ این قصر در محل کوره‌های آجرپزی کنار رودخانه سن ساخته و در جریان توسعه در اوایل قرن ۱۷ از جنوب شرق به کاخ ورسای متصل شد.
۵. Le Notre: معمار منظر فرانسوی قرن ۱۶ و ۱۷ میلادی، باغ‌ساز لویی چهاردهم در قصرهای توپلری و ورسای.
۶. Bernard Huet: معمار و نظریه‌پرداز معاصر اهل فرانسه.

Pics 8 & 9: holding celebrations and permanent and temporary events improve the street quality. Street lighting also changes from late November to late December, New Year's Eve and etc.
Source: www.flickr.com

تصاویر ۸ و ۹: زنده‌ماندن و ارتقای کیفیت خیابان با برگزاری جشن‌ها و مسابقات دائمی در آن صورت می‌گیرد. از اواخر ماه نوامبر تا اواخر دسامبر و شروع عید کریسمس، نورپردازی خیابان برای ایام جشن و تعطیلات عوض می‌شود.
مأخذ: www.flickr.com

The manifestation of Potency in a Street

Champs-Élysées Revitalization Project

Zohre Shirazi, M.A in Landscape Architecture, University of Tehran, Tehran, Iran.
zohreshirazi@yahoo.com

The Champs-Elysees, located in the heart of Paris, expressing regional power of France and emphasizing on it, includes arranged straight line of trees and a strengthening of its interior structure on a scale commensurate with the expansive radiating boulevards, tree-lined promenades along regular building facades, and the baroque-influenced regular architecture. The retained shape of the street has a great impact on public in demonstrating the power of Paris from the past up to now. After many years and changes for reasons of public health, traffic, and aesthetic, yet the avenue is an example of power, with the arranged rows of trees, adding to the simplicity of the structure and the lack of decoration.

In other words, over these years, Champs Elysees has accurately performed as it was intended by the managers; it had been built to celebrate the divine authority and power of the Emperor in the past time and now it is used as a tourist attraction hub showing the brilliant history of France as well as providing a national and collective space that remains in the minds of people.

Totally, this avenue had been merged with the adjacent context and the city while connecting two important public centers of Paris in the main historical ax of the city.

